

ΝΤΕΦΙ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

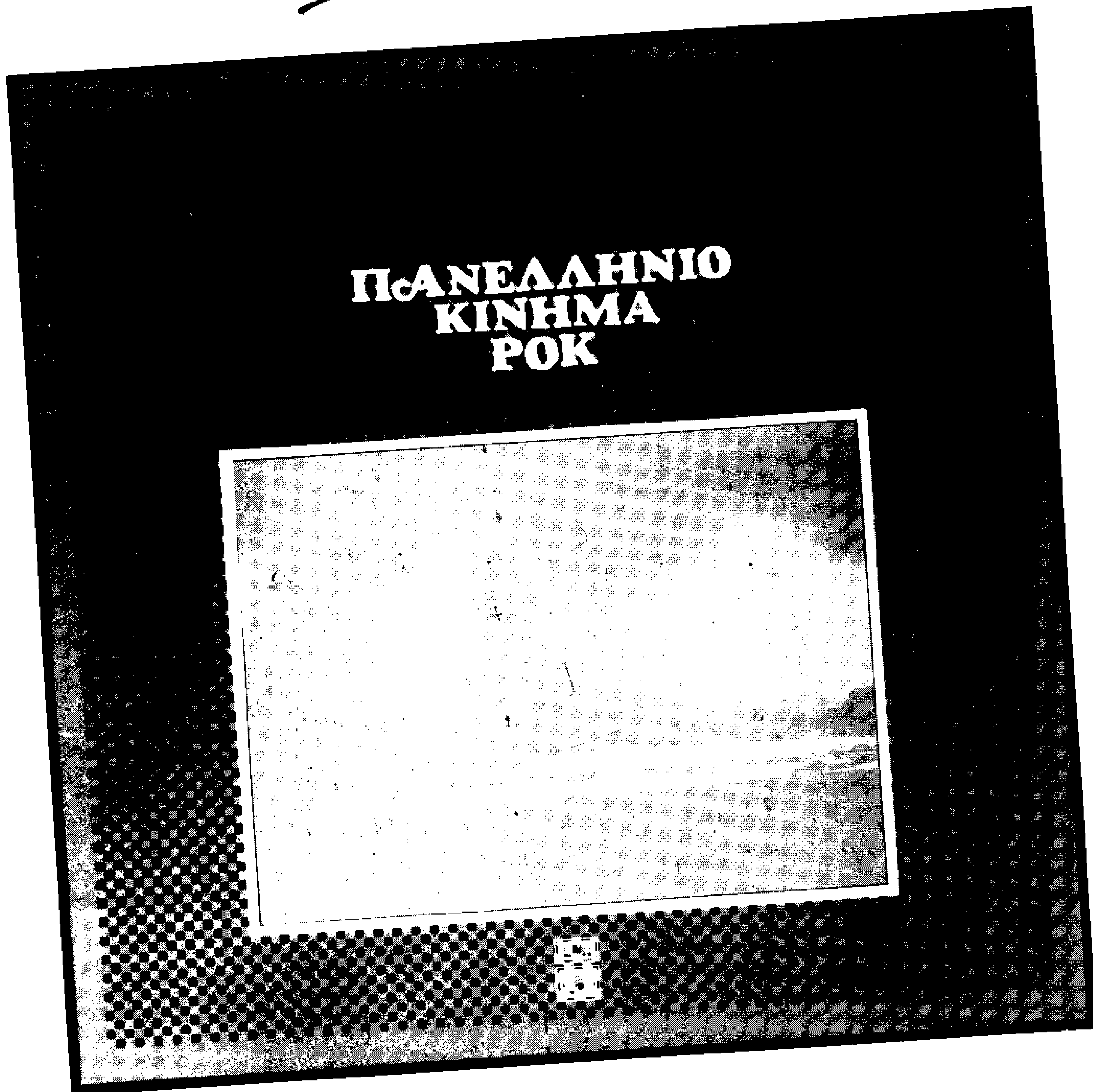

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΤΑΞΙΑΡΧΙΕΣ • ΓΛΥ-
ΚΕΡΙΑ: ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ • ΤΑ ΤΡΑ-
ΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΟΜΟΝΟΙΑΣ • ΜΑ-
ΝΩΛΗΣ ΡΑΣΟΥΛΗΣ: ΑΥΤΟΣΥ-
ΖΗΤΗΣΗ • ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ 5
ΜΕΡΕΣ ΤΟΥ BELUSHI • ΚΟΥ-
ΤΣΟΒΛΑΧΟΙ/ΒΛΑΧΟΙ • ΡΟΚ ΣΗ-
ΜΑΙΝΕΙ ΔΙΣΚΟΙ • ΠΑΛΙΟΙ ΟΡ-
ΓΑΝΟΠΟΙΟΙ • ΟΙ ΑΜΑΝΕΔΕΣ •
ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΡΝΕΣ: ΜΠΑΛΑΜΟΣ
• ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΙ ΜΠΑΡ ΜΕ ΡΕ-
ΜΠΕΤΙΚΑ • ΔΙΣΚΟΙ ΚΑΙ ΒΙΒ-
ΛΙΑ • ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ • 100 ΔΡΧ

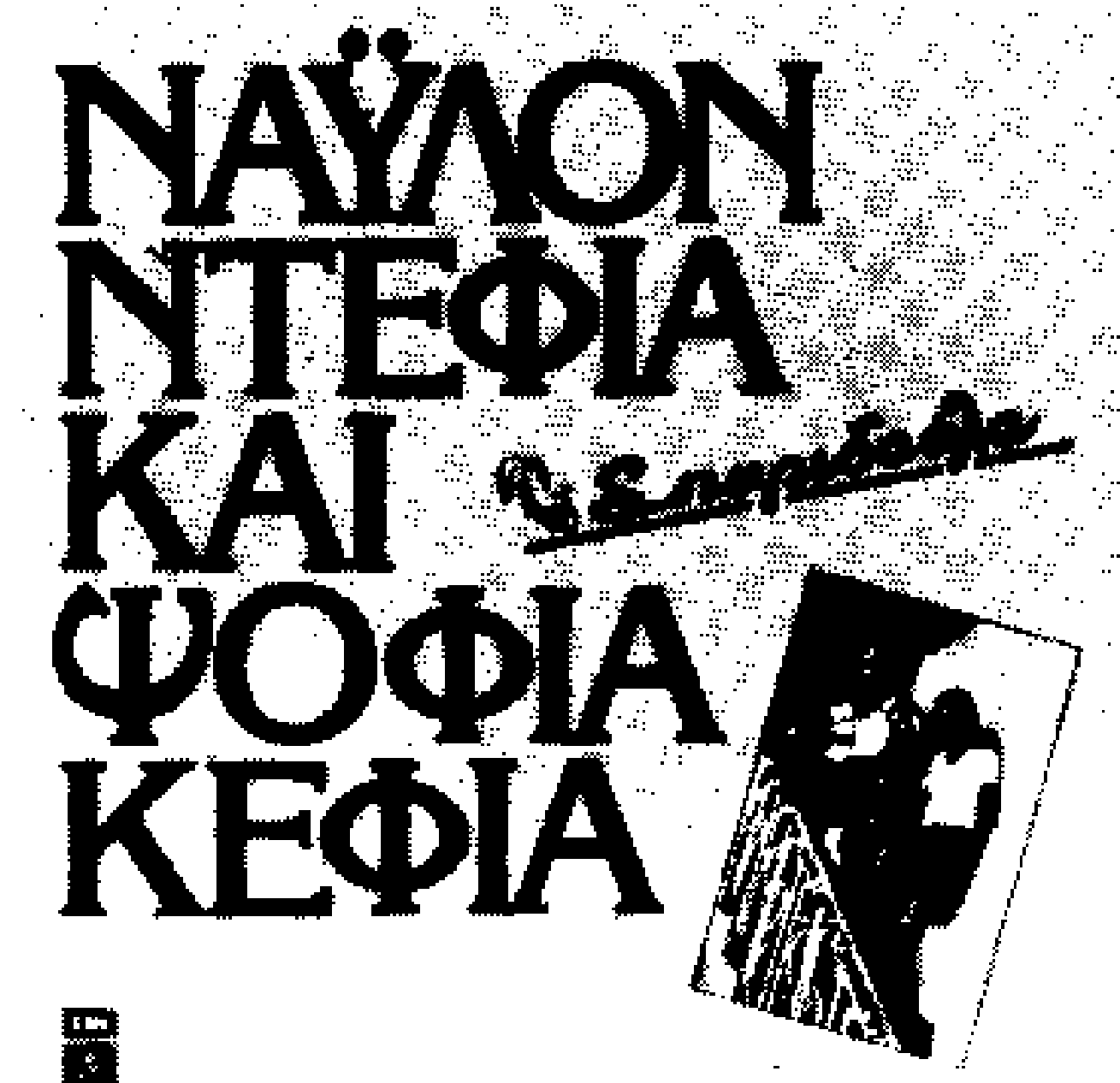

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ
ΚΙΝΗΜΑ ROCK**

ΟΛΟ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΡΟΚ
ΤΩΡΑ Σ' ΕΝΑ ΔΙΣΚΟ

ΜΟΥΣΙΚΕΣ
ΤΑΞΙΔΙΕΣ

ΝΑΪΛΟΝ
ΝΤΕΦΙΑ
ΚΑΙ *Σαμπίλα*
ΦΟΦΙΑ
ΚΕΦΙΑ

ΣΤΥΡΙΑΔΟΥΔΟΥΛΑ

ΦΑΤΜΕ

"ΕΝ ΛΕΥΚΩ"
ΠΑΛΟΣ ΕΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ &
ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΟΙ

ΧΑΝΟΜΑΙ ΓΙΑΤΙ
ΡΕΜΒΑΖΟ

ΝΤΕΦΙ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΔΗΜΑΚΗ 3 ΛΥΚΑΒΗΤΤΟΣ
ΤΗΛ. 3645.582
ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΗΛ. 8643.852

ΕΚΔΟΤΕΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΣΙΠΑΓΛΗΣ
ΣΩΤΗΡΗΣ ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΑΔΗΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΑΚΗΣ ΠΑΝΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Θ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΑΔΗΣ
ΤΑΣΟΣ ΦΑΛΗΡΕΑΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΖΩΡΤΖΗΣ
ΘΟΔΩΡΗΣ ΜΑΝΙΚΑΣ
ΛΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ
ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΙΩΡΓΗΣ ΕΞΑΡΧΟΣ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΡΟΜΟΙΡΑΣ
ΑΚΗΣ ΛΑΔΙΚΟΣ
ΣΤΕΜΗ ΣΚΟΥΡΛΕΤΟΥ
ΝΙΚΟΣ ΣΑΒΒΑΤΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΥΤΣΟΝΑΣΙΟΣ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΡΑΣΟΥΛΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ
ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΦΑΛΗΡΕΑΣ
ΓΙΩΡΓΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
Εθνάρχου Μακαρίου 30

ΝΟΜΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΒΑΣΩ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΙΑΜΠΟΥΡΗΣ

ΓΡΑΦΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Θ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ
ΝΤΟΡΑ ΡΙΖΟΥ
ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΔΕΛΙΑΛΗΣ
(έκτακτη συμμετοχή)

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

ΙΔΕΟΓΡΑΜΜΑ

ΣΟΥΛΙΟΥ 10

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Grapha TAMI
ΚΑΡΑΟΛΗ 21
ΝΕΑ ΧΑΛΚΗΔΩΝΑ
ΤΗΛ. 2513.308

ΑΤΕΛΙΕ

Κ. ΦΑΤΣΕΑΣ
ΖΥΜΠΡΑΚΑΚΗ 15

ΤΕΥΧΟΣ 4

12-1/83

ΤΙΜΗ 100 ΔΡΧ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	1
ΣΧΟΛΙΑ	3-9
ΓΛΥΚΕΡΙΑ: ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ	11-14
ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΟΜΟΝΟΙΑΣ	15-17
ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΤΑΞΙΑΡΧΙΕΣ	19-28
ΡΟΚ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΔΙΣΚΟΙ	29-30
ΜΑΝΩΛΗΣ ΡΑΣΟΥΛΗΣ: ΑΥΤΟΣΥΖΗΤΗΣΗ	31-33
Ο ΑΜΑΝΕΣ	34-37
ΧΑΡΙΣΤΙΚΗ ΒΟΛΗ	38
ΟΙ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΟΙ - ΒΛΑΧΟΙ	39-43
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ	44-45
ΚΑΛΑΝΤΑ	46-47
ΣΙΝΕΜΑ: ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΡΝΕΣ	48-49
ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ 5 ΜΕΡΕΣ ΤΟΥ JOHN BELUSHI	50-54
Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ	55-58
ΟΡΓΑΝΟΠΟΙΟΙ: ΣΙΜΟΣ ΣΚΕΝΤΕΡΙΑΔΗΣ	59-61
ΜΠΑΡ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΑ	62-63
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	65-66
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ	68-69
ΔΙΣΚΟΚΡΙΤΙΚΗ	70-76
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟ ΝΤΕΦΙ	77-80

Το Ντέφι σας εύχεται με κέφι
και μ' ένα πρόσθετο οκτασέλιδο
L.H.N.H ΧΡΟΝΙΑ

Φωτόγραφίες εξωφύλλου: Η Γλυκερία στη συναυλία του Λυκαβηττού
στις 3 Σεπτεμβρίου '82 (φωτ. Προβολή). Οι Μουσικές Ταξιαρχίες (φωτ.
Προβολή). Σχεδίαση εξωφύλλου: Σ. Δελιαλής

Συνδρομές:

Εσωτερικού για ένα χρόνο 1.200 δρχ.
Για έξη μήνες 600 δρχ.
Επιχειρήσεις 2.500 δρχ.
Σπουδαστές Ωδείων 900 δρχ.

Εμβάσματα - Επιταγές:
Γιάννης Διαμαντόπουλος
Εθνάρχου Μακαρίου 30
Λυκόβρυση

ΑΠΟ ΤΟ ΑΛΗΘΙΝΟ ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ ΜΕΧΡΙ ΤΟ
ΔΙΑΛΕΓΜΕΝΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΛΑΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

BELLE MAISON

ΦΩΚΑΙΑΣ 6 (ΠΛ. ΒΙΚΤΩΡΙΑΣ) τηλ. 8819830-8837752

ΚΑΙ ΕΝΩ Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΓΝΩΣΤΗ ΣΑΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ
ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ, ΟΙ ΤΙΜΕΣ ΜΑΣ ΣΑΣ ΠΡΟΔΙΑΘΕΤΟΥΝ
ΓΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ...

BELLE MAISON

ΓΙΑ ΝΑ ΑΡΧΙΣΕΤΕ ΕΝΑ ΠΛΟΥΣΙΟ ΒΡΑΔΥ
ΜΕ ΤΟ ΠΙΟ ΑΝΕΞΟΔΟ ΦΙΝΑΛΕ

τραγουδούν:

ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΜΑΡΙΑ ΚΑΓΙΑΦΑ

ΣΑΝΤΥ ΚΑΡΑΙΣΚΟΥ Κ.ΔΑΒΒΕΤΑΣ

παιζουν:

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΤΑΘΑΚΗΣ - ΕΛΕΝΗ ΚΑΛΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ
(ακορντεον) (κλαρινο)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΑΘΙΕΛΗΣ - ΜΙΧΑΛΗΣ ΑΡΜΑΓΟΣ
(μπασο) (ακουστ. κιθαρα)

Τ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ - Σ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ - Ζ. ΖΑΧΑΡΙΑΣ
(ντραμς) (μπουζουκι) (μπαγλαμαδακι)

ΤΙΜΗ ΦΑΓΗΤΟΥ δρχ. 750

ΤΙΜΗ ΠΟΤΟΥ δρχ. 450

ΝΕΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ

ΓΙΟΡΤΕΣ '82

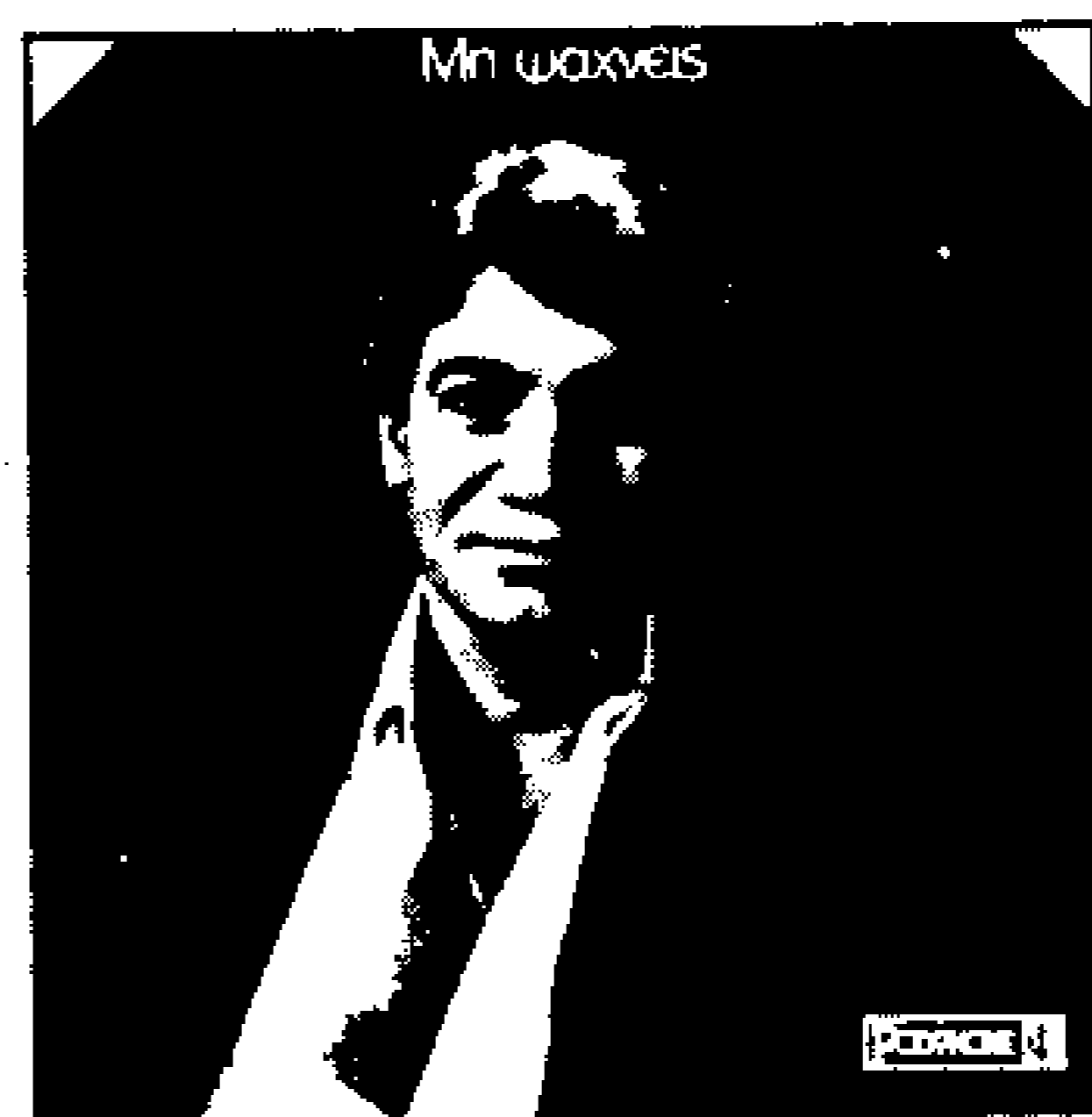
Φωτεινή Μαυράκη
16 ΧΡΟΝΙΑ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ

Αμαλία
ΞΕΡΕΙΣ ΚΑΤΙ...

Γιώργος Κυράνος
ΤΡΑΓΟΥΔΩΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ

Σάββας Κιουλάνης
ΜΗ ΨΑΧΝΕΙΣ...

**ακομη σας θυμιζουμε
τις μεγαλες επιτυχιες μας**

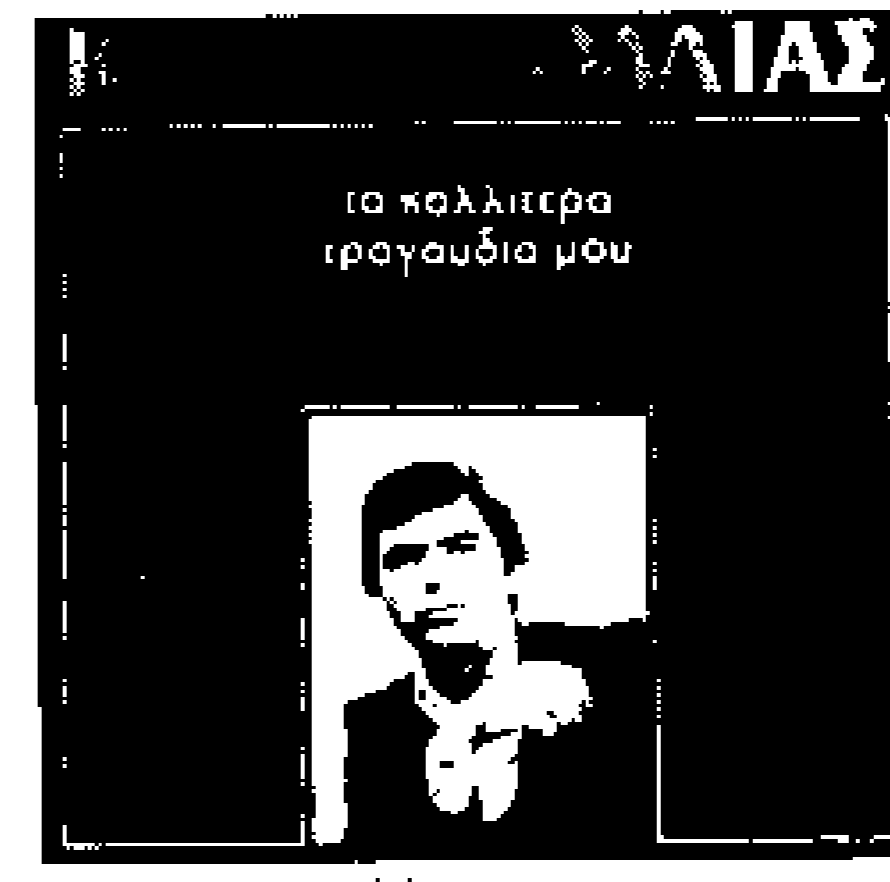
Γιώργος Μαργαρίτης
«ΠΩΣ ΝΑ ΣΕ ΞΕΧΑΣΩ»

Γιώργος Σαλαμπασης
«ΠΑΡΑΠΟΝΟ»

Δημήτρης Κοντολάζος
«ΑΝ Μ' ΑΓΑΠΟΥΣΕΣ ΛΙΓΟ»

Κώστας Κάλλιας
ΤΑ ΚΑΛΙΤΕΡΑ ΜΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΣΕ ΔΙΣΚΟΥΣ ΚΑΙ ΚΑΣΕΤΕΣ

POLYPHONE

...στόν παλμό του σημερινού λαϊκού τραγουδιού

Η ΛΥΡΑ παρουσιάζει

ΒΙΚΥ ΜΟΣΧΟΛΙΟΥ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΞΑΡΧΑΚΟΣ

ένα αφιέρωμα στα τραγούδια
της **ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ**

★

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΖΟΡΜΠΑΛΑ

ΠΑΜΕ ΣΑΝ ΑΛΛΟΤΕ

Διευθύνει ο **ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ ΚΗΛΑΗΔΟΝΗΣ**

Τα τραγούδια του χτες ξαναζούν
με τη Μαργαρίτα και τον Λουκιανό

★

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ ΚΗΛΑΗΔΟΝΗΣ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΜΑΝΟΥ

ΧΑΜΗΛΗ ΠΤΗΣΗ

ο καινούργιος δίσκος του Λουκιανού

★

ΤΕΛΟΣ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΑΛΚΗΣΤΗ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ - ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΑΡΙΑΝΟΣ

ΝΕΝΑ ΒΕΝΕΤΣΑΝΟΥ - ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΡΑΣ

Τα 35 ωραιότερα τραγούδια της δεκαετίας του '60

Ένας φανταστικός δίσκος

★

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

και τραγούδια

ΜΑΡΙΑ ΤΖΟΜΠΑΝΑΚΗ

και η μικρή **ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΥ**

μουσική: **ΠΑΝΟΣ ΜΑΜΑΣΟΥΛΑΣ**

★

ΝΙΚΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΑΦΥΛΑΧΤΗ ΔΙΑΒΑΣΗ

ΝΙΚΟΛΑΣ ΜΗΤΣΟΒΟΛΕΑΣ - ΡΟΖΑΛΙΑ

Καινούργιος συνθέτης - Νέοι τραγουδιστές

★

ΜΑΝΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

δύο μπαλέτα

ΕΞΗ ΛΑ-Ι-ΚΕΣ ΖΩΓΡΑΦΙΕΣ

ΤΟ ΚΑΤΑΡΑΜΕΝΟ ΦΙΔΙ

Παίζει πιάνο

ο **ΜΑΝΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ**

στο Καταραμένο Φίδι τραγουδά ο **ΣΠΥΡΟΣ ΣΑΚΚΑΣ**

★

ΝΙΚΟΣ ΜΑΜΑΓΚΑΚΗΣ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΡΧΟΜΕΝΩΝ

κύκλος λαϊκών τραγουδιών

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΑΡΙΑΝΟΣ - ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

και η **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ**

★

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΟΥΓΙΟΥΜΤΖΗΣ

ΜΙΚΡΑΙΝΕΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ

ΑΙΜΙΛΙΑ ΚΟΥΓΙΟΥΜΤΖΗ - ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΟΓΔΑΝΟΣ

και ο **ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ**

φιλική συμμετοχή

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ - ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΡΑΣ

★

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΕΡΩΤΙΚΟ ΚΟΥΡΔΙΣΜΑ

ο δεύτερος δίσκος-επιτυχία του Γερμανού

ΟΙ ΑΛΛΟΓΛΩΣΣΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

ΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΜΑΚΡΙΑ ΜΑΣ

ΟΙ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΟΙ-ΒΛΑΧΟΙ

ΚΑΙ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥΣ

Του Γιώργη Έξαρχου

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ (τελευταίο)

Φίλε αναγνώστη, γειά-χαρά. Βγάλε τσιγάρο να φουμάρεις. Και κάφτο. Έτσι, που να σκιάσει αυτός ο κύριος... Δοξιάδης. Τον θυμάστε τον μπαγάσα; Ένα τσιγάρο λευτεριά μας έμεινε και πήγε να μας το κόψει. Ε ρε ξευτίλα ζωή που την έχουμε!

Τα όσα διαβάσαμε στο προηγούμενο ΝΤΕΦΙ (3), δεν έχουν γραφεί με εμπάθεια ή κάποιο γλωσσικό σωβινισμό ή απ' διάθεση αντιακαδημαϊκή. Αρχή, για τη γραφή, υπήρξε και είναι η σοβαρότητα με την οποία θα πρέπει να αντιμετωπίζουμε τα όσα και τα όποια ζητήματα «τοπικά», «εθνικά» ή «διεθνή». Οι κουβέντες μας, πρέπει να 'νάναι σταράτες, να μας εκφράζουν. Κι αν αυτό είναι αδύνατο, τότε, καλά είναι, για τα δύσκολα ζητήματα, να εκφραζόμαστε «με επιφύλαξιν» και πέρα απ' όλα δαύτα, να κάνουμε χρήση του σημαντικού μοχλού της ιστορίας, της κριτικής. Εξηγηθήκαμε; Πάμε, λοιπόν, συνέχεια.

Τους Βλάχους (Κουτσόβλαχους), στην παγκόσμια ειδική βιβλιογραφία τους συναντάμε με τους παρακάτω χαρακτηρισμούς: Olahy, Olahi, Ollachi, Wolacki, Valachi, Wolaky, Wlachi, Wlahi, Wlachy, Vlachi, Vlaci, Blaci, Morlachi, Murlachi, Morlacchi, Murlacchi, αλλά και με τους: Αρωμούνοι, Macedo-romuni κ.α.

Οι ίδιοι, στη γλώσσα τους, αυτοαποκαλούνται Αρμάνου (Βλάχος), Αρμάνι (Βλάχοι), Καραγκούνου (Καραγκούνης), Καραγκούνι (Καραγκούνηδες), Μουζουκιάρου (Αρβανιτόβλαχος), Μουζουκιάρι (Αρβανιτόβλαχοι). Για τους Αρβανιτόβλαχους, υπάρχει και ο χαρακτηρισμός Φάρσιρότου (εν), Φάρσιρότσι (πληθ.).

Σαν πληθυσμιακή οντότητα, ο Γάλλος M. Ficot, το 1875, τους ανεβάζει σε 1.200.000 (Μακεδονία: 450.000, Θεσσαλία: 200.000, Ήπειρος και Αλβανία: 350.000, Θράκη: 200.000). Ο Ε. Αβέρωφ - Τσοίτσας, τους υπολογίζει σε 150-200.000 και σ' άλλους τόσους, που γνωρίζουν λίγο καλά τη βλάχικη, το έτος 1940.

Η αλήθεια, όμως, είναι μια. Δεν ξέρουμε πόσο ψυχόμετρο αριθμεί η κουτσοβλάχικη σήμερα, μια και δεν υπάρχει κάποια επίσημη στατιστική. (Και για να προλάβω πιθανές «ευαισθησίες» τονίζω: Αν η βιολογία θέλει να σώσει κάποιο είδος εντόμου, πτηνού ή λουλουδιού κλπ., σκεφθείτε πόσο σημαντικό είναι να μπορείς να σώσεις μια γλώσσα, που ποτέ δεν ήταν γραφτή και που δυστυχώς, η τεράστια προφορική της παράδοση δεν έχει καταγραφεί, ούτε και στο ελάχιστο. Χώρια από το ότι, έτσι που πάμε με τα: οκέϋ, ντάουν, οφσαϊτ, τερέν κ.ά., μιμητικά

Λαϊκό μουσικό συγκρότημα Ηπείρου. Λαουτοκιθάρα, βιολί, κλαρίνο, λαουτοκιθάρα, ντέφι. (Ζαγόρι 1963)

ηλίθια, θα ξεχάσουμε μια ελληνική, που αριθμεί εκατομμύριο ολόκληρο και κάποιες εκατοντάδες χιλιάδες λέξεις επιπλέον, για να μη τύχει και χάσουμε κάτι, από τον μαϊμουδίστικο εξευρωπαϊσμό μας).

Η προσφορά των ελληνόβλαχων, («γκρέτσι αρμάνι», κατά Ι. Κωλέττη), στα Ελληνικά πράγματα, περιττό ν' αναλυθεί. Αναφέρω κάποια λιγοστά ονόματα, που, το μόνο που δεν ξέρουμε γι αυτούς, είναι ότι, είναι (ή ήταν) Βλαχόφωνοι Έλληνες: Ρήγας Βελεστινλής, Ι. Κωλλέτης. Όλοι σχεδόν οι μεγάλοι ευεργέτες της Χώρας (και μη μου ζητάτε να δώσω μαρξιστική ή μη εξήγηση στον όρο ευεργέτης ή εθνικός ευεργέτης, γιατί πιθανώς να συμφωνήσουμε, αλλά δεν είναι εκεί το πρόβλημα), ο Σπυρίδων Λάμπρος, ο Αλέξανδρος Σβώλος, ο Φον Κάραγιαν (κι αν θέλει ο «γερμανός», να μας διαψεύσει) και κάποιοι από τους «πατέρες του έθνους» της Βουλής, (που ωστόσο, δεν περιμένουμε να μας στείλουν κάνα γραμματάκι. Ή έχει γούστο να μας θυμηθούν;).

Η διασπορά του βλαχόφωνου ελληνισμού αγκάλιασε όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο, στην διάρκεια της οθωμανικής αυτοκρατορίας και είχε αναπτύξει «εμπορικήν κίνησιν αμιλλωμένην προς τας καλλιτέρας Ευρωπαϊκάς πόλεις», όπως υποστηρίζουν οι περιηγητές Leake και Rouqueville.

Μαζί με τα παραπάνω κουραστικά, αναφέρω ότι, μια γερμανίδα φίλη, η BEATE WILD, γλωσσολόγα και λαογράφος, ετοιμάζει (δεν ξέρω αν έχει τελειώσει, μια και πολύς καιρός είναι ... που ξεχαστήκαμε με την αλληλογραφία μας), διατριβή,

πάνω στους Βλάχους, στο Πανεπιστήμιο της πόλης GLADBACH που μαθαίνοντας κανείς τέτοια, είναι ν' αυτοκτονεί... ηρωικά. Εφοδιασμένη από το πανεπιστήμιο με μαγνητόφωνα, φωτογραφικές μηχανές, ... αυτοκίνητο κ.α. αναγκαία, για τέτοιου είδους έρευνες, όργωσε πολλές χώρες που κατοικούνται από βλαχόφωνους (Και ω περίεργο, υποστηρίζουν όλοι καταγωγή από Ελλάδα: «ντί-τού ιλάδα ή ντί-τού Γκίρτσι»). Μάλλον, τα συμπεράσματα της εργασίας της, πρέπει να είναι ενδιαφέροντα, γιατί δεν τα «τσάκωσε» από τις βιβλιοθήκες και μόνο.

Δεν μας παίρνει άλλο η ιστορία. Γι' αυτό για «σβαρούς» και «ασόβαρους» αναζητητές, της όποιας πληροφόρησης γύρω από το θέμα παραθέτω μια ελάχιστη —υποκειμενικά σταχυολογημένη— βιβλιογραφία:

1. Αβέρωφ Α. Ευάγγ. ● Η πολιτική πλευρά του Κουτσοβλαχικού ζητήματος, Αθήναι 1948.
2. Αμάντου Κ. ● Μακεδονικά. Συμβολή εις την μεσαιωνικήν ιστορίαν και Εθνολογίαν της Μακεδονίας, Αθήναι 1920.
3. Αραβαντινού Π. ● Ηπειρωτικόν Γλωσσάριον, Αθήναι 1909.
4. Βακαλόπουλου Α. ● Ιστορία της Μακεδονίας 1354-1833, Θεσ/νίκη 1969.
5. Χρηστοβασίλη Χ. ● Εθνική ποίησις των Βλαχομακεδόνων και καταγωγή αυτών, Ελληνισμός 4, 1901.
6. Χυσοχόου Μ. ● Βλάχοι και Κουτσόβλαχοι, Αθήνα 1909.
7. Γεωργακά Ι.Δ. ● Περί καταγωγής των Σαρακατσανών και του ονόματος αυτών, Αθήναι 1949 (Ανατ. εκ του Αρχείου Θρακικού Γλωσσ. και Λαογρ. Θησαυρού τ. 12,14).
8. Κατσάνη Ν. ● Παρατηρήσεις στη φωνητική των ελληνικών δανειών της Κουτσοβλαχικής, Θεσ/νίκη 1972.
9. Κατσουγιάννη Τ. ● Περί Βλάχων των ελληνικών χώρων, Θεσ/νίκη, I, 1964 και II, 1966.
10. Κεραμόπουλου Α. ● Τι είναι οι Κουτσόβλαχοι, Αθήνα 1939.
11. Κολιτσιδά Α. ● Οι Κουτσόβλαχοι, Θεσ/νίκη 1976.
12. Λιάκου Σ. ● Η καταγωγή των Αρμουνίων, Θεσ/νίκη 1965.
13. Μόδη Δ.Γ. ● Συμβολή και επίδρασις των Δυτικομακεδόνων εις την πνευματικήν - οικονομικήν ανάπτυξιν τις Σερβίας κατά τον ΙΗ-ΙΘ αιώνα, Αριστοτέλης 7, 1963.
14. Μπόγκα Α.Ε. ● Τα γλωσσικά ιδιώματα της Ηπείρου, Ιωάννινα Α, 1964 και Β, 1966.
15. Μπουσμπούκη Α. ● Πρωτοαρχαιοελληνικές λέξεις κοινές στον Όμηρο και τη Λατινομακεδονική (=Κουτσοβλαχική), Θεσ/νίκη 1972.
16. Νικολαΐδου Κ. ● Ετυμολογικόν λεξικόν της Κουτσοβλαχικής γλώσσης, Αθήναι 1909.
17. Πουλιανού Α. ● Περί της καταγωγής των Βλάχων, Σύγχρονα θέματα, Αθήναι 1963.
18. Σαράντη Θ. ● Οι Βλαχόφωνοι του ελληνικού χώρου, Ηπειρωτική Εστία 24, Αθήναι 1975.
19. Σκενδέρη Κ. ● Ιστορία της αρχαίας και συγχρόνου Μοσχοπόλεως, 1928.
20. Σπηλιωτοπούλου Α. ● Οι Βλαχόφωνοι Έλληνες και η Ρωμουνική προπαγάνδα, Αθήναι 1905.
21. Παπαζήση Τ. Δημ. ● Βλάχοι (Κουτσόβλαχοι), Αθήναι 1976.
22. Κρυστάλλη Δ.Κ. ● Οι Βλάχοι της Πίνδου, «Νέα Μέλισσα», Αθήναι 1952.

Όμως, η «δουλειά» μας είναι άλλη. Πρέπει να τηρήσουμε την υπόσχεση (ΝΤΕΦΙ 3, σελ. 27) και ν' αφήσουμε την Ιστορία*, αφού είναι δοσμένο πως, εδώ νοιαζόμαστε, πιότερο, για το τραγούδι και τους χώρους ή τις κοινωνικές εκδηλώσεις, στις οποίες ακούγεται και χορεύεται. Χώρους και εκδηλώσεις, που γέννησαν, θα λέγαμε, το τραγούδι.

Ανοίγουμε ένα σύντομο «φάκελλο» μερικών βλάχικων εθίμων και ταυτόχρονα, καταχωρούμε στίχους από τραγούδια που λέγονται στα υπό αναφορά κοινωνικά γεγονότα:

α. Ερωτικά. Χωρίς περιστροφές, τότε που σου' ρχεται «το ερωτικό» σου, δεν σε ρωτά. Σου βγαίνει ζωγραφική, χορός, τραγούδι κι ό,τι άλλο δεν μπορείς να φανταστείς. Έρωτας είναι αυτός. Και δεν σε ρωτάει, τι μπογιά έχεις ή ποιά γλώσσα μιλάς. Αυτός το χαβά του. Έχει τη δικιά του γλώσσα και γραμματική.

Κόρη ποια μάνα σ' έκανε

- *Κόρη ποια μάνα σ' έκανε
μαυροματούσα ωραία
και σαν το γάλα κατάσπρη
ξανθομαλλούσα ρούσα.
- Πέρδικα ήταν η μάνα σου
κι αηδόνι ο πατέρας*

*μαργαριτάρι (ν) έτρωγαν
την ώρα που μ' εγέννα(ν).
- Κόρη να πεις της μάνας σου
σαν σε να κάμει κι άλλη
να κάμει κι αλλουनों καρδιές
πως εκαψες κι εμένα*

β. Αρραβωνιάσματα. Όπως παλιά, έτσι και σήμερα, ο αρραβώνας, είναι η απόφαση συμφωνία ότι, δυο νέοι θα'ρθούν μελλοντικά σε γάμο. Το κλείσιμο της συμφωνίας, γινότανε μ' ανταλλαγή «πετσετών» ανάμεσα στις δυο οικογένειες. Μετά, που θα έπιναν το τσίπουρο, οι μέλλοντες πεθεροί και συμπέθεροι, η συμφωνία θεωρούνταν «υπογραμμένη επίσημα». Τα τραγούδια των αρραβώνων και οι χοροί ποικίλουν (πολλά είδη τραγουδιών και χορών) καλύπτοντας ένα ευρύ μουσικό φάσμα, όπως και τα τραγούδια του γάμου:

*Κίντου μί ισουσί
μούλτου μί χρίσί
σι κίντου μί νσουράι
τσί νταράκχου νι - αφλάι.*

*Σαν αρραβωνιάστηκα
πώπω πόσο χάρηκα
κι όταν επαντρεύτηκα
διάολε πώς μπλέχτηκα.*

γ) Γάμος. Από τα σημαντικότερα γεγονότα σε μια οικογένεια, με συμμετοχή σ' αυτή τη χαρά και των πιο μακρυνών συγγενών, των νεονύμφων. Ο γάμος παλιά ξεκίναγε Τετάρτη απόγευμα, πριν την Κυριακή του «μυστηρίου» και τέλειωνε Τρίτη πρωί της άλλης βδομάδας. Τετάρτη βράδυ, «πριν απ' τα

* Κατ' εξαίρεση, αναφέρω και δυο ξένους: α) POUQUEVILLE F. Voyage de la Grèce, I-VI, 1826-1827, Paris και β) Heuzey. Le mont Olympe et l'Acarnanie (Les Valaques en Acarnanie και Les Valaques du mont Olympe), 1869, επειδή είναι λεπτομερειακοί στο θέμα. Υπάρχει τεράστια βιβλιογραφία. Ελληνική και ξένη. Όρεξη να' χει κανείς να ψάχνει στις βιβλιοθήκες.

στέφανα», στο σπίτι της νύφης «ανάβανε» τα προζύμια, με τα οποία την Πέμπτη ζυμώνανε τις κουλούρες του γάμου. Τη Παρασκευή, η νύφη, έχθετε τα «προικιά» της. (Έχει γούστο, τώρα με την κατάργηση της προίκας, τα κορίτσια, στα χωριά, να σταματήσουν τον αργαλειό και την ύφανση των προικιών!...). Όλα αυτά, με τη βοήθεια των πιο στενών φιλενάδων («σουράτιλι») της νύφης. Σαββάτο το πρωί, οι «κολλητοί» φίλοι του γαμπρού, τα μπρατίμια ή βλάμηδες («φάρτάτσι»), ετοιμάζαν το φλάμπουρο, από ξύλο σε σχήμα σταυρού και καρφωμένο στην κορυφή του, ροίδο ή μήλο ή κυδώνι και κρεμασμένο από το «λαιμό» του ένα πολύχρωμο μαντήλι, καθώς και γιορντάνια και κουδουνάκια. Σαββάτο βράδυ, στο σπίτι της νύφης, γίνονται οι χοροί του «αποχαιρετισμού». («... κι ένα Σαββάτο βράδυ, μάνα με' διωχνε από το πατρικό μου, κι ο πατέρας μου κι αυτός μου λέει φεύγα, φεύγω κλαίγοντας...»). Την Κυριακή, τα «στέφανα» κι ο χορός της «υποδοχής της νύφης», στο σπίτι του γαμπρού. Τα μπρατίμια, σταθερά φορτωμένα, όλες τις αγγαρείες του γάμου. Δευτέρα, «οι πίττες» και τα «πισω-γυρίσματα», με τους «μπουγ-τζιάττσι»!

Μια βδομάδα γάμος, λοιπόν, πλούσιος σ' εκδηλώσεις και πολλές συμβολικές και «μεταφορικές» τελετές, που οφείλουν τη καταγωγή τους σε αρχαίες τελετές και θρησκευτικά μυστήρια. Αλλά, δεν μας παίρνει να μπορούμε σε λεπτομέρειες.

Μβιάστᾶ, τσί νού τζιότσι;

— Μβιάστᾶ, τζιάνᾶμ-τζιάνᾶμ
μβιάστᾶ τσί νού τζιότσι;

— Α'μ τσί νταράκῶ ντί τζιόκῶ σᾶ-νί φάκῶ
ιό τσιπούνι νού-ᾶμ σᾶ-νί μπάγκῶ!

— Μβιάστᾶ, τζιάνᾶμ-τζιάνᾶμ
μβιάστᾶ τσί νού τζιότσι;

— Α'μ τσί νταράκῶ ντί τζιόκῶ σᾶ-νί φάκῶ
ιό φᾶστάνι νού-ᾶμ σᾶ-νί μπάγκῶ!

— Κουάσι-νίου λάι ράφτε
λάι ράφτε ντί νταράκῶ,
κού ουτρίλι² ντί μπουμπάκῶ
κᾶ τσιπούνι νού-ᾶμ σᾶ-νί μπάγκῶ.

— Μβιάστᾶ, τζιάνᾶμ-τζιάνᾶμ
μβιάστᾶ τσί νού τζιότσι;

— Α'μ τσί νταράκῶ ντί τζιόκῶ σᾶ-νί φάκῶ
ιό Φᾶρίνᾶ νού-ᾶμ τού σᾶκῶ.

Νύφη, γιατί δεν χορεύεις;

— Νύφη, καλή νοφούλα
νύφη, δεν θες χορό;

— Αμ, τι διάλο να χορέψω
που σεγκούνα να φορέσω!

— Νύφη, καλή νοφούλα
νύφη, δεν θες χορό;

— Αμ, τι διάλο να χορέψω
πού φουστάνι να φορέσω!

— Ράφτο μου, βρε ράφτη,
ράφτη, διαολόραφτε
με «ουτρίλι»² από βαμβάκι
και δεν έχω σεγκουνάκι.

— Νύφη, καλή νοφούλα
νύφη, δεν θες χορό;

— Αμ, τι διάλο να χορέψω
δίχως ἄλευρα θα ρέψω!

Κλάρντο (ο Μπαστίνας) και τομππουράς· Αργυροπούλιο Τυρνάβου.

δ. Μοιρολόγια. «Τραγουδιούνται» μέχρι σήμερα και μόνο από «χορό» γυναικών. Μετά το «ντύσιμο» του νεκρού με την πιο καινούργια φορεσιά του, κάθονται γύρω απ' το φέρετρο ο «χορός» των μοιρολογιτρών, που «τραγουδάει» κλαίγοντας και με μικρές παύσεις. Κοντά στη κεφαλή του πεθαμένου, κάθεται το πιο συγγενικό πρόσωπο: Μητέρα, σύζυγος ή αδερφή.

Στα «διαλείματα» οι μοιρολογίτρες μιλούν για τη «ζωή» του νεκρού. Πολλές γυναίκες του χορού, «στέλνουν... χαιρετίσματα» σε προσφιλή τους πρόσωπα, σε... μακαρίτες.

Τα μοιρολόγια ποικίλουν σε περιεχόμενο και σε «ύψος» φωνής, ανάλογα με την ηλικία του νεκρού.

Παλιότερα υπήρχαν και επαγγελματίες του είδους. Κλαψοπεθαμενατζούδες. Πολλές απ' αυτές, λέγανε σκωπτικά ή περιγελή μοιρολόγια, παίρνοντας για αμοιβή, —πέρα από τα κόλυβα— κουκιά η φασόλια. Στο «πρόγραμμα» ήταν, να πίνεται και μπόλικο τσίπουρο ή ρακί, που τη πρώτη γουλιὰ έπινε —πάντα— η «πρώτη του χορού» και η οποία οδειρόμενη άρχιζε να πίνει με το: «κόφᾶ λιά κόφᾶ, τρέτσι νίγκᾶ ούνᾶ ουᾶρά» (Καράφα καλέ καράφα, κάνε γύρα κι ἄλλη φορά), αδειάζοντας σιγά-σιγά τη καράφα με το τσίπουρο ή το ρακί.

Πολλά από τα μοιρολόγια είχαν και έχουν «στανταρισμένους» στίχους, με μόνη «αλλαγή» στ' όνομα του νεκρού. Τα αυτοσχέδια μοιρολόγια, πρωτοτυπούν σε στίχους, αλλά «τραγουδιούνται» σε γνωστά μοτίβα.

Μέρλου* αμέλου, ιούι μούλτου μ-σιάτοῦ

Μέρλου αμέλου, ιούι μούλτου μ-σιάτοῦ
ιού σ-νί σάποῦ τρά σ-νί τί μπάγκῶ
πρί-ούν λάι μούντι κού λιβάδι
ί τού κᾶμπῶ λά κᾶλντούρά;
Βα-ῥσ' αντάρῶ φᾶν-τᾶ νᾶ αράτσι
ᾶ κιπαρίσιῶ λιά μαρμαρένιου
σᾶ-γίνα φιάτιλι τρά-σ' σπιάλά
ᾶ μβιστίτσιλι σᾶ-λί αλγκιάσκά

(*Σ.Σ. Η «αγγλιά», το δέντρο, στα βλάχικα είναι αρσενικού γένους και το μοιρολόγι αναφέρεται σε νερό).

Μηλιά* μου πολύ ωραία
 Μηλιά μου πολύ ωραία
 πού να σκάψω να σε βάλω
 σ' ένα λόφο με λιβάδι
 ή στον κάμπο μέσ' στη ζέστη;
 Θα σου βρω κρύα πηγή
 μαρμαρένιο κυπαρίσι
 νά 'ρθουν κόρες για να πλένουν
 και νιφούλες για ν' ασπράινουν

Ε. Εργατικά. Πολύ απλά, αυτού του είδους τα τραγούδια, αναφέρονται στη δουλειά, που, η «ρουφιάννα», απέχει από τη δουλεία, μόνο, ένα... «τόνο», απόσταση. Είναι περιττό να μπορούμε σε αναλύσεις ή «εργατικά έθιμα» και σε παρόμοιες αναφορές. Μια ματιά στα ρεμπέτικα και τα «έντεχνα» λαϊκά, πείθουν για τη «συνέχεια» μετά το τραγούδι που παραθέτουμε.

Ήλιε μου, τι πολλαργησες

Ήλιε μου, τι πολλαργησες να πας να βασιλέψεις
 Σε καταργιέται η αργατιά και οι ξενοδουλεντάδες
 Σε καταργιέται και μια νηα, μια μικροπαντρεμένη
 Πού 'χει τον άντρα άρρωστον, τώρα και δέκα χρόνους
 Γυρεύει από λαγό τυρί και απ' άγριο γίδι γάλα
 Κι όσο ν' ανέβει στο βουνό κι όσο να φκιάσει στρουγγα
 Κι όσο να πιάκει το λαγό, ν' αρμέξει τ' άγριο γίδι
 Ο άντρας της παντρεύτηκε κι άλλη γυναίκα πήρε
 Πήρε την πλάκα πεθερά, τη μαύρη γη γυναίκα.

ΣΤ. Κλέφτικα.

Φιτσιόρι ντί Σαμαρίνα

Βόι φιτσιόρι, μορέ, ντίτ βλαχουχόρι, έί,
 Φιτσιόρι ντί Σαμαρίνα

R. Μορέ φιτσιόρι μαράτσι
 φιτσιόρι ντί Σαμαρίνα
 βόι τίνιρι σι αλάβ-ντάτσι
 Κα σά-βά τσέτσι, μορε, του μούντζι γκ-λό,
 Τρά ν-σούς τρά Σαμαρίνα

R. Τουφέκι μούλτι, μορε σ-νού αμινάτσι,
 κί' ντίτσι σ-νού κιντάτσι

R. Κά σ-χίμπά ντί βά-ντριάμπά ντάντα αμιά,
 σι ατσιά ντουρούτα σόρά

R. Σ-νού λί τσέτσι, μορε, κá-νί μι-αγκουντίι,
 Κá-νί χιού, μορ', βάτάμάτου

R. Σ-λί τσέτσι, μόρε, κá-νί μι-νσουράι,
 κού ούνά φιάτά μάσιάτά

9. Παιδιά απ' τη Σαμαρίνα. (Το γνωστό, στο πανελλήνιο, τραγούδι Σαμαρίνα, χωρίς να είναι αναγκαία η μετάφραση).

Z. Της ξενητειάς.

Βόι Πιρβουλιάτσι

Βόι Πιρβουλιάτσι, βόι λάι-μαράτσι
 βόι β-γκάτσι ντί έτα τούτά του κάμπου
 Κί ντου βα-βά τουρνάτσι του μούντζι
 Κί ντου βα-βά τουρνάτσι;
 Νού βά λό ντόρλου ντί χουάρά-βá
 ντι μάσιάτα Πιρβολι
 τσί αρμάσι έρμά σι σίγκουρά;
 Ιούι τσιλιγκάμια ντί ούν κιρό
 Αούδλου αλ Εξαρχου σί Μπουμπουνίκα
 σι ατσέλου Γκόγκου αλ Μίσιου;

Εσείς Περιβολιώτες

Εσείς Περιβολιώτες, εσείς καημένοι,
 εσείς φευγάτοι από ζώης στον κάμπο
 πότε θα γυρίσετε στα όρη
 πότε θα γυρίσετε;
 Δεν σας πήρε ο πόνος για το χωριό σας
 το ωραίο Περιβόλι
 που έμεινε έρημο και μονάχο
 Πού 'ναι τα τσελιγκάτα από 'να καιρό
 ο Γεροέξαρχος κι ο Μπουμπουνίκας
 κι αυτός ο Γκόγκο-Μίσιος;

Η. Ιστορικά. Τραγουδάνε κατορθώματα κλεφτών κι αρματωλών και πολλούς πρωταγωνιστές του μεγάλου ξεσηκωμού του 1821 και άλλα γεγονότα της Μεγάλης Επανάστασης.

Βά αλάσου κού γκίνι

Βά αλάσου κού γκί-
 κού γκίνι βόι λάι μούντζι
 πάντούρι σί λιβά τζι μουσιάτι
 ιό βά μέ ντούκου, μέ ντούκου
 Τρά Ιάνινά
 Τρά Ιάνινά μέ λουαρά
 λά Αλί-Πίσιέ ακάσá
 Λού-αφλάι λά πουάρτά ιού σιντιά...
 — Γκίνι Τί αφλάι, Αλί-Πίσιέ
 — Γκίνι βίνισι μουσιάτά
 — Ιό χιού-αλάβντάτά αρμά νά
 ντί πρί μούντζι
 κάρι βιάγκλι όι σι κá πρί
 Μούντζιλι άμ φράτσι
 σι βά λιορλι σουράρι.
 Ο'ίλι σι κá πάρι νι-τσ' ντάου
 σ-λί τσί'νι, ιό νού-νι σέντου,
 τινία φιάτά αρμά να, νού σιού ντά.

Αφήνω γεια

Αφήνω γεια
 βρε γεια ψηλά βουνά
 δάση, λιβάδια ωραία
 εγώ παεινώ, παεινώ
 στα Γιάννινα.
 Στα Γιάννινα με πήραν
 στ' Αλή-Πασά το σπιτι
 Τον βρήκα πο-στη πόρτα στέκονταν...
 — Καλώς σε βρίσκω Αλή-Πασά
 — Καλώς ήρθες ωραία
 — Εγώ είμαι η βλάχα η ζακουστή (από τα όρη)
 φυλώ γίδια και πράτα
 Έχω τα όρη αδελφούς
 πηγές έχω αδελφοίλες.
 Πάρε γίδια και πρόβατα
 πάρτα, κι εγώ δεν μένω,
 Βλάχα τιμή, δεν δίνει πουθενά.

Θ. Θρησκευτικά - λατρευτικά.

Θ1. Κάλλαντα

Κόλιντι-Μέλιντι

Κόλιντι - Μέλιντι
 ντά'νι μάιε κουλάκλου
 κá βá-τσ' τάλιου κουκότλου
 σί βá-λ' αντάρου φιλι-φιλι
 βá-τσ' -ούλ μπάγκου του τρέι τάψι
 τρά σ-λού μάτσι λά Στά-Μάρι
 Κόλιντι-Μέλιντι
 ντά'νι τέτά ούν κουλάκου
 τρά σ-τσούλ ντάου ντίπου κάπου.
 Άνι μούλτσι, σί τρινίντι.

Κάλλαντα-Μέλιντα

Κάλλαντα-Μέλιντα

δόσ' γιαγιά κουλούρα
τον κόκκορα σ', θα σφάζω
να γενεί φελί-φελί
να στον βάλ' σε τρία ταψί
να τον φας της Παναγίας.

Κάλλαντα-Μέλιντα

δόσε θεια μια κουλούρα
να στη φέρω στο κεφάλι σ' σβούρα.
Χρόνια Πολλά και του Χρόνου.

02. Αποκριάτικα.

Φιτσίόρλου αλ Τοσκά

* Φιτσίόρι μπάρμπάτσι (2)
νού βά μπιτάτσι
Νού μπιέτσι αχά τά μπιάρι
κ' νά βίνι ούνα χάμπάρι.

* Χάμπάρια βί... (2)

...νι Γκρέμπι
Γκρέμπι σι-ν Πιριβόλι
κού ντουγκράτσι
σι κού αράβόλι.

* Φιτσίόρλου αλ Τοσκά (2)

σι ανσουρά.
Σι λό ούνα μαστόρσά
τσι πάτσ' λάιλου ντί Τοσκά

Ο γυιός του Τόσκα

* (Ν)εσις παιδιά (2)

μη πίνετε
Να μη πιείτε τόσο πιόμα
κι ήρθε κι ένα νέο ακόμα

* Το νέο η... (2)

...ήρθε Γρεβενά.
Γρεβενά στο Περιβόλι
με τουφέκια
και πιστόλι.

* Ο γυιός του Το... (2)

...σκα παντρεύτηκε
Και πήρε μια τσιγγάνα
τι έπαθε καϊμένε Τόσκα

Τ' αποκριάτικα τραγούδια είναι αρκετά και στην ελληνική γλώσσα, μ' αρκετούς «ελεύθερους» στίχους («χυδαίους», που θα λέγανε οι... ηθικολόγοι). Τα αποκριάτικα έθιμα, στους Βλάχους της χώρας μας, είναι φαλοκρατικά, μάλλον και «εξελισσονται» μ' επίκεντρο το χώρο όπου γίνεται το μπουρανί, (απ' αλάδωτα τσουκνίδια ή φασόλια) και που σώζεται μεγαλοπρεπές στο Τύρναβο-Θεσσαλίας. (Αν θυμάμαι καλά, πριν χρόνια, γράψανε οι ελληνικές εφημερίδες, πώς το έθιμο θα το καταγράφανε κινηματογραφικά, (με το Βασίλη Μάρο), γερμανοί μελετητές, γιατί λέει διατηρεί πολλά... αριστοφανικά στοιχεία. Δεν βάζω το χέρι στη φωτιά, αλλά κάπως έτσι «επιτάσσει» η μνήμη μου).

Τα έθιμα είναι πολλά και δεμένα μ' όλες σχεδόν τις γιορτές του χριστιανικού ημερολογίου. Δεν μας παίρνει όμως, γι' άλλες λεπτομέρειες. Το μόνο, που κρίνω απαραίτητο, είναι ν' αναφερθώ στη γιορτή της γέννησης του Αη Γιάννη του Προδρόμου. Σε πολλά ελληνοβλαχοχώρια, τούτη η μέρα, του Ιούνη, ήταν μέρα γυναικοκρατίας.

Πολλά από τα τραγούδια που ακούμε ή ξέρουμε, οφείλουν τη γέννησή τους, σε βλαχοφωνο πληθυσμό και πήραν κάποια εξάπλωση και στις γύρω περιοχές. Αρκετά απ' αυτά, είναι καταγραμμένα από σοβαρούς μελετητές και υπάρχουν στις πολύτιμες συλλογές τους. Για παράδειγμα, στους δίσκους SDNM: 109-111-117-120-121, του Συλλόγου προς Διάδοσιν της Εθνικής Μουσικής του Σ. Καρρά, υπάρχουν τραγούδια ηχογραφημένα σε χωριά μ' αμιγή βλαχοφωνο πληθυσμό και από ντόπιες ορχήστρες, γνωστά όμως, σαν τραγούδια, και σ' άλλες περιοχές. Ίδιες περιπτώσεις τραγουδιών, συναντάμε και στους δίσκους: Η περπερούνα (ZODIAC 88505), Στης πικροδάφνης τον ανθό (EMI-Columbia 14C 062-70253), Ξενητεμένο μου πουλι (GREKISK FOLKMUSIK,

CAP 1191-Σουηδία), GRECE, ETHNOLOGIE VIVANTE (Le chant du monde, G.U.LDX. 74425, Γαλλία), Ένα ταξίδι στην Ελλάδα (LYRA 3252), GREAT SOLOS-SOURAVLI (EMI-Columbia 14C 054-70816), Έχε για Παναγιά (EMI-Columbia 14C 064-70115), Ελληνικά Κάλλαντα (EMI-Columbia 14C 062-70139), της Δόμνας Σαμίου. (Μάθαμε — κι απορούμε γιατί; — ότι η Columbia έχει αποσύρει απ' την αγορά τους δίσκους της Σαμίου. Έτσι, η θεία Δόμνα, για ν' ακούσουν κι οι έλληνες τα κάλλαντά τους, σε δίσκο και όχι μόνο το «άγια νύχτα», θα τυπώσει το δίσκο της «ελληνικά κάλλαντα», με λεφτά απ' την τσέπη της και θα τον μοιράσει στα μαγαζιά της Αθήνας, για να υπάρχει στην αγορά. Μπράβο στην Κολούμπια;...).

Σχετικά με το θέμα μας, βοηθούν και οι δίσκοι:

α) «Τα τραγούδια της Θεσσαλίας» (PANIVAR), του Γιάννη Μπέτσιου.

β) «Τα τραγούδια της Θεσσαλίας και των Γρεβενών» (PANIVAR), των Αφών Γκιουλέκα.

γ) «Βλαχοχώρια μου αγαπημένα» (VASIPAP) των Η. Ανδρέου-Νταρτακούλη.

Παρακάτω, γίνεται παράθεση μερικών Βλάχικων τραγουδιών — ορχηστρικών — και η μουσική τους γραφή*.

Χορός του χί νικ-

ΠΕΡΙΒΟΛΙ

Καρατάτσι

Καιρός, να κλείσουμε το θέμα, με τους Βλάχους, για τους οποίους σωστά ο Κ. Κρυστάλλης, έγραψε πριν ένα αιώνα: «Πόθεν ήλθομεν επί της Πίνδου και πότε, ακριβώς, ουδείς γινώσκει ακόμη, διότι έλαβεν χώραν η εμφάνισις μας εν χρόνω, καθ' όν βαρύτερον σκότος εκάλυπτε κατά μέγα μέρος την Ελληνικήν ιστορίαν. Αφού δε εσφαλμένως περί αυτών έχουσι γράψει οι τότε χρονογράφοι και ιστορικοί, οποίαν αλήθειαν δυνάμεθα να ζητήσωμεν παρά τοις νεωτέροις;...» ●

[Σ.Σ. Η περισπωμένη (˘) δηλώνει ότι πρέπει να διαβάζεται «παχίως» το σύμφωνο και «άχρωμα» το φωνήεν, ενώ η γονία περισπωμένη (˘˘) δηλώνει ότι πρέπει να διαβάζονται «ανοιχτά» τα á, í. Επίσης, οι λέξεις «μπου-τζιάτζί»¹ και «ουτρίλι»², για να μεταφραστούν στα ελληνικά, απαιτούν .. κάποιες σελίδες].

Υ.Γ. Παρακαλώ τους φίλους αναγνώστες, που έχουν κάποιο λαογραφικό υλικό γραμμένο ή αν πρόκειται για τραγούδια ηχογραφημένα, να μας σταλεί, για κάποια βαθύτερη ανάλυση. Ευχαριστώ.

*Δανειζόμαστε τούτη τη γραφή από το "FOLCLOR MUZICAL AROMAN" του George Marcu, 1977. [Σ.Σ. Απ' όσα γνωρίζω, κανείς εδώ στην Ελλάδα δεν έχει ασχοληθεί, μουσικολογικά, με τη μουσική και τα τραγούδια των Βλάχων. Έχω δε την πληροφορία ότι — διαπρεπής διεθνώς — Ελβετός Εθνομουσικολόγος, κάτι έχει αρχίσει να κάνει κι ετοιμάζει «πρόγραμμα», πάνω στο θέμα. Κι εδώ: Ω, μακαρία Ελλάδα!...]

★ η όμορφη νύχτα

ΓΛΥΚΕΡΙΑ

ΧΡ. ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ

Β. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ-ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

καί Α. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

σοπράνι : Λαβίνας

βιολί : Ένδρα

μπαζούκι : Γιάννης

άκιρτερόν : Χαράλαμπος

ματτιή επιμέλεια :

Σ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

★ ΟΜΟΡΦΗ ΝΥΧΤΑ

ΑΓ. ΓΛΥΚΕΡΙΑΣ 44
(όπισθεν κτιρίου)

ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ 1

ΤΗΛ. 2913901

ΓΑΛΑΤΣΙ

**FREE
SHOP**

Η ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ
ΤΟΥ ΡΟΥΧΟΥ
ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΑΣ.

**FREE
SHOP**

**FREE
SHOP**

**FREE
SHOP**

ΟΛΟΥΣ ΜΑΣ ΝΤΥΝΕΙ ΧΡΟΝΙΑ

ΣΚΟΥΦΑ 15, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 3636.309

**FREE
SHOP**

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΜΑΡΚΟΣ ΒΑΜΒΑΚΑΡΗΣ - ΣΤΡΑΤΟΣ ΠΑΓΙΟΥΜΤΖΗΣ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΗ ΣΤΟΥ «ΒΡΑΝΑ»

ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ ΤΟΥ 1961

(ΑΦΟΙ ΦΑΛΗΡΕΑ)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΡΟΣ

ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΒΙΟΛΙ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΑΤΗΣ

ΠΕΙΡΑΙΩΤΙΚΗ ΡΕΜΠΕΤΙΚΗ ΚΟΜΠΑΝΙΑ

(ACBA)

ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑ

(ACBA)

ΑΚΗΣ ΠΑΝΟΥ

ΤΟ ΜΕΤΡΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

(ΑΦΟΙ ΦΑΛΗΡΕΑ)

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

ΤΟ ΣΜΥΡΝΕΪΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΜΕΤΑ ΤΟ 1922.

(ΑΦΟΙ ΦΑΛΗΡΕΑ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΤΩΝ ΡΕΜΠΕΤΙΚΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΜΠΑΚΙΡΤΖΗΣ

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΙ ΚΟΛΥΜΒΗΤΕΣ

SPHINX - SPHINX

(ACBA)

SPHINX

ΕΠΤΑ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

(ACBA)

POP ELEVEN

ΠΙΝΔΑΡΟΥ 38 και ΤΣΑΚΑΛΩΦ
3601729 - 3630868

ΚΕΝΤΡΟ Γ. ΣΑΜΠΑΝΗ
ΛΑ·Ι·ΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ - ΑΝΘΙΠΠΗ - Α.ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΟΡΟΥ - ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΛΑ·Ι·ΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ:

μπουζούκι:	ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
μπουζούκι:	ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
βιολί:	ΑΛ. ΑΡΑΠΑΚΗΣ
κλαρίνο:	ΚΥΡ. ΚΩΣΤΟΥΛΑΣ
ακκορντεόν:	ΛΑΖ. ΚΟΥΛΑΞΙΖΗΣ
κιθάρα:	ΝΙΚ. ΣΑΜΠΑΤΖΙΩΤΗΣ
κόντρα μπάσσο:	ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΓΑΠΗΤΟΣ
κρουστά:	ΧΡ. ΤΣΟΛΑΚΙΔΗΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Αγ. Λουκά 45 Πατήσια τηλ. 22.83.440 - 20.24.480